

Op onbekend terrein: visteelt in Kenia maakt grote sprong voorwaarts

Door Jeff Hino, Oregon State University, Verenigde Staten

Dit artikel en de foto's zijn met toestemming van de redactie overgenomen uit The Global Aquaculture Advocate, juli/augustus 2011, blz 19-21, waarvoor dank. Vertaling: Peter G.M. van der Heijden

Zoals zoveel landen die door de huidige turbulente tijden proberen te manoeuvreren is ook Kenia een economisch stimuleringsprogramma gestart. Het programma omvat ook een moedige actie om kleine boeren zich letterlijk uit de armoede te laten graven, door tienduizenden gaten in de grond te graven. Visvijvers dus.

Keniaanse boeren leggen grote aantallen vijvers zoals deze aan. Foto: Ford Evans, AquaFish CSRP

In een poging om zowel enthousiasme als voorzichtigheid te stimuleren heeft het programma sinds januari 2010 16 miljoen dollar besteed om de nationale visteelt-productie met 15 te vermenigvuldigen. Het tweefasen programma, dat in 2009 door regeringsfunctionarissen, onderzoekers en trainers is geschreven, is ambitieus. Fase 1 begon in januari 2010 en bracht de productie flink omhoog door de aanleg van 28.000 vijvers. Hiermee steeg de visproductie van 1000 ton in 2008 naar 8000 ton in 2010 en de productie zal naar verwachting stijgen tot 15.000 ton in 2012. Fase 2 van het stimuleringsprogramma begon eind 2010 met een aanvullende 37,5 miljoen dollar voor de visteeltsector en de belofte om het aantal vijvers tot 48.000 in het gehele land te laten groeien. Voor een land dat ongeveer 7500 vijvers telde voordat het stimuleringsprogramma begon, kan men hier zeker spreken van een snelle groei.

Voedsel en contanten op zak

Voor de visserijbeambten van Kenia gaat het er minder om hoeveel er wordt geproduceerd, wat telt is wie de vis produceert. De ambtenaren zien deze vijvers als een thuis voor miljoenen tilapia's, meerval en siervissen die voor voedsel op de tafel en geld in de portemonnee van de armste boeren van het land kunnen zorgen. "Ik ben er trots op te kunnen zeggen dat visteelt me heeft gemaakt tot wat ik vandaag ben" zegt George Ambuli, de voorzitter van succesvolle viskwekerscoöperatie van een klein dorp in de buurt van het Victoriameer. "Ik eet vis, ik heb een mobieltje in mijn zak en ik kan het schoolgeld voor mijn negenjarige dochter betalen, allemaal door geld verdiend met viskweken." De visvangst van het Victoriameer en van andere meren was lange tijd een bescheiden maar belangrijke bron van inkomen en voedselzekerheid voor Kenia. Maar de overheid maakt zich zorgen over de dalende visbestanden en de groeiende

vraag naar vis. Ze rekent op aquacultuur om de druk op de wilde visbestanden te verminderen en om Kenia op duurzame wijze van vis -en inkomen- te voorzien.

Historisch partnerschap

Een belangrijke partner bij Kenia's groeiende afhankelijkheid van visteelt is het Aquaculture & Fisheries Collaborative Research project (AquaFish CRSP), dat door het Amerikaanse Agency for International Development (USAID) wordt betaald. AquaFish CSRP heeft sinds 1997 geholpen

Ook vrouwen zoals deze straatverkoopster in de buurt van het Victoriameer zullen van het stimuleringsprogramma profiteren.

om aquacultuur in Kenia op poten te zetten. Dr. Charles Nguti van de Kenyatta Universiteit en onderzoeker van het CRSP project is een sleutelfiguur bij het voorlichten van de boeren door middel van trainingsprogramma's. "Visteelt in Kenia is een goed voorbeeld waar andere landen van kunnen leren. Onderzoek, onderwijs en voorlichting hebben een unieke relatie met elkaar." CSRP heeft het voortouw genomen bij on-farm proeven en met trainingen die voor de boeren begrijpelijk en direct toepasbaar zijn. Ngugi prijst de CSRP voor niet alleen het geven van trainingen over het beheer van vijvers en vis maar ook voor het verschaffen van vaardigheden die van groot belang zijn voor het economische succes, zoals het

nauwkeurig registreren van gegevens, het opstellen van budgetten en het leren hoe leningen van banken te verkrijgen.

Heeft u vis?

Wie over vijvers beschikt heeft ook vis nodig en de nieuwe viskwekers verwachten van de overheid dat ze hen zal voorzien. In minder dan een jaar groeide de vraag naar pootvis van een miljoen naar 28 miljoen. De vraag is groter dan het aanbod en vele boeren wachten op vis om hun nieuwe vijvers te kunnen bezetten. Om het probleem op te lossen leunt de overheid zwaar op de particuliere sector. Enos Macwera is de viskweekmanager van Dominion Farms, een groot en divers bedrijf in west Kenia. Macwera, wiens visteeltstudie aan Moi Universiteit door CSRP werd betaald, voelt de druk als gevolg van het economisch stimuleringsprogramma. Hij zegt dat de overheid zijn bedrijf heeft gevraagd om de productie van een half miljoen pootvisjes naar 2 miljoen per maand te vergroten. Waarnemers zijn het erover eens dat de overheid meer moet doen dan op de privé-sector te vertrouwen bij de voorziening van voldoende pootvisjes. Als reactie heeft de overheid ruim 30 pootvisbedrijven aangewezen die opgeknapt en weer in productie gebracht kunnen worden om aan de vraag te voldoen.

Andere kwesties

De enorme sprong voorwaarts op visteeltgebied heeft ook tot andere uitdagingen geleid. De ambtenaren van het Fisheries Department geven toe dat ze niet goed waren voorbereid toen al het geld voor het driejarige stimuleringsprogramma ineens beschikbaar kwam. "We kwamen op onbekend terrein en konden sommige dingen waar we nu tegenaan lopen niet voorzien" zegt Godfrey Monor, de Keniaanse Directeur Visserijen. In de haast het geld te besteden werden sommige visvijvers ondoordacht

Onder druk van de grote vraag naar pootvis inspecteert de manager van Dominion Farms, Ewos MacWere, zijn vijvers.

aangelegd en meer dan een paar werden op ongeschikte plaatsen aangelegd.

Het plotselinge enthousiasme voor visteelt had een ander onverwacht bijeffect. Iedereen springt aan boord. Voor elke vijver die met hulp van het stimuleringsprogramma is aangelegd zijn er drie die door de boeren met eigen middelen zijn gegraven en allen verwachten advies en steun van de overheid.

Wat de boer niet kent ...

Het uiteindelijke succes van visteelt hangt af van de vraag naar vis van de consumenten. In een land waar de mensen verzot zijn op nyami choma, een traditioneel gerecht van geroosterd vlees, is het niet gemakkelijk om de bevolking op ander voedsel te doen overstappen. 'We ondervonden uitdagingen op het culturele vlak in dorpen die traditioneel geen viseters zijn' zegt Monor, 'maar dat hebben we overwonnen met bewustwording en communicatie.' Hoewel het idee dat gekweekte vis niet zo goed is als in het wild gevangen vis stand houdt, is Monor ervan overtuigd dat over een tijdje 50% van de nationale visconsumptie uit kweekvis zal bestaan. Marktonderzoek heeft aangetoond dat Kenianen aan een aantrek-

kelijke tilapia die net op een bord past de voorkeur geven. Visserijambtenaren zijn van plan aanvullende marketingstructuur op poten te zetten. Voorlichters voegen nu geregeld aan hun training een onderdeel over verwerking toe en moedigen boeren

aan om de vis voor de verkoop eerst van de ingewanden te ontdoen, de schubben te verwijderen of te drogen. Ondertussen bouwt de overheid 80 kleine koelcentra verspreid over het gehele land om kleine boeren aan te moedigen om voor de visverkoop verder te kijken dan slechts hun eigen buurt of dorp.

Training is de sleutel

Ambtenaren, visteeltonderzoekers en visserijvoorlichters zijn het erover eens dat de explosieve groei van visteelt in Kenia een massief trainingsprogramma voor de vele nieuwe viskwekers vereist. De overheid is van plan de komende 18 maanden haar betrokkenheid bij het programma uit te faseren en dit zou kwekers kunnen benadelen die geheel afhankelijk van het stimuleringsprogramma zijn en zich de kunst van het viskweken nog niet geheel eigen hebben gemaakt. "Vijvers aanleggen is gemakkelijk, maar het beheer ervan is doorslaggevend" zegt Wilson Maina, de Directeur Aquacultuur van Kenia. De sleutel, zegt Maina, is om verder te gaan dan vijverbouw en de nieuwe vijvereigenaars te trainen in beheer en marketing. Om deze supergrote uitdaging het hoofd te bieden zal de overheid op het werk van CSRP blijven voortbouwen. Het was de Directeur Visserijen Monor opgevallen dat velen die meeschreven aan het stimuleringsprogramma met hulp van CSRP waren opgeleid. Vele nieuw vijvers worden aangelegd onder toezicht van door AquaFish CSRP getrainde voorlichters.

Stijgend water tilt alle schepen op

Twee van Kenia's achterstandsgroepen, de jeugd en de vrouwen, profiteren het meest van de nieuwe initiatieven op het gebied van visteelt. Terwijl de vijvers nog steeds vrijwel uitsluitend eigendom zijn van mannen raken vrouwen steeds meer betrokken bij alle stadia van de visteelt inclusief voeren, bemesten, bestrijding van

ongedierte en de verwerking van vis na de oogst. "Vrouwen zijn begonnen een zeer grote economische rol te spelen want ze kunnen als een groep samenwerken" zegt de programmaleider van de Afrikaanse Unie, mevrouw Gitonga. Vrouwen domineren nu in de verwerking en marketingsector. Kenia's werkloze jongeren profiteren ook van het programma. Zij voeren de vijveraanleg uit en doen praktische ervaring op tijdens de voorlichting.

Door de invloed op een breed scala van de economie en van de bevolking verandert het stimuleringsprogramma het visteeltlandschap van Kenia. "We gaan echt vooruit en niets houdt ons tegen" zegt Monor. "Dit programma zal een succes zijn en als u volgend jaar terugkomt zult u grote veranderingen in de aquacultuur van dit land zien."

Naam en volledig adres van de auteur:

Jeff Hino
Lifelong Learning Leader
Oregon State University, Extended campus
& Extension
Experiment Station Communications
4943 The Valley Library
Corvallis, Oregon 97331 USA
e-mail: jeff.hino@oregonstate.edu